

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยนำเสนอในหัวข้อต่างๆตามลำดับดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 แนวคิดของการประกันคุณภาพ

1.3 ความหมายและหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.4 กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.6 บทบาทและความสำคัญของผู้บริหารและครูในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.7 มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2545: 7) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 7) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจ ปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงให้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา(2542 : 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการ ประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการต่างๆ ในกระบวนการการจัดการศึกษาตั้งแต่การ วางแผนไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันต่อ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียน จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

สมคิด พรหมจู้ (2544: 41) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการ ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ การบริการ การบริหารและการจัดการเพื่อสร้างความ มั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้รับบริการ ทางอ้อม คือสถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมคือ การดำเนินงานของสถานศึกษาจะ มีประสิทธิภาพและจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการ ศึกษาที่กำหนดไว้

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2544: 1) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็ม ความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจว่านักเรียนจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ(2544: 9) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการศึกษานี้ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานรับกันเป็นระบบมุ่งเน้น ไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการ กำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือ การประเมินว่าเป็นไปตาม มาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร (Murgatroyd Stephen and Morgan Colin , 1994 : 45)

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกัน แก่ผู้รับบริการการศึกษาว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดจนเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.1.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ที่จะสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและ ผู้เรียนมีคุณภาพ หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดกระบวนการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

กล้า ทองขาว(2544 : 28- 29)ให้ความเห็นว่าหากจะมองจากกรอบของการประกันคุณภาพภายใน ความมุ่งหมายหลักของการประกันคุณภาพการศึกษาจะเน้นความเป็นไปเพื่อที่กระทำความกระจ่างแก่ประชาชนผู้รับบริการให้มีความมั่นใจว่าทุกคนในสถานศึกษาได้ทำงานเต็มกำลัง เต็มความสามารถ เพื่อให้บริการและสร้างผลผลิตของการศึกษาให้มีคุณภาพ เป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน จึงเป็นไปเพื่อการปรับปรุงตนเอง ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพภายในน่าจะมีความสัมพันธ์กับมาตรฐาน ความต้องการขั้นต่ำ (Minimum Standard Requirement)ของแต่ละสถาบัน การนำนโยบายการประกันคุณภาพภายในสู่การปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษาจะให้ความสำคัญ 4 เรื่องคือ

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality control) กล่าวคือ ตามปกติสถาบันอุดมศึกษาจะใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการกิจเช่น แผนพัฒนาการเรียนการสอน แผนงานวิจัย แผนงานบริหารวิชาการและแผนงานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เครื่องมือในการดำเนินการกิจที่จัดทำและดำเนินไปเพื่อสนองปณิธานของสถาบันที่ปรากฏให้เป็นแผนงาน โครงการหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาต่างๆของการศึกษาทั้งหมดจะต้องได้รับการควบคุมให้มีการดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างรัดกุมทุกขั้นตอน

2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) คือ กระบวนการค้นหาหลักฐานหรือร่องรอยการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยกระบวนการศึกษา ค้นหาข้อมูลหลักฐานเพื่อการตรวจสอบในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษาเพื่อการจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง(Self Study Report หรือ SSR) การศึกษาและการจัดทำรายงานการศึกษาตนเองมีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาจุดแข็งในการปฏิบัติที่ควรได้รับการส่งเสริม แสวงหาจุดอ่อนของการทำงานที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขแสวงหาแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่าได้ทำอะไรมีปรากฏที่ได้ในลักษณะใด และสามารถแสดงผลเชิงประจักษ์แก่ใคร่

ตามที่ต้องการทราบผลการดำเนินงานของสถาบันไม่ว่าจะเป็นบุคลากรหรือผู้ตรวจสอบคุณภาพจากภายใน ภายนอกหรือสาธารณะ

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) คือ การพิจารณาคุณค่าของผลการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด ตามประเภทและลักษณะตัวบ่งชี้ซึ่งเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในอาจใช้เกณฑ์มาตรฐานตาม เกณฑ์ที่กำหนดโดยองค์กรประเมินคุณภาพการศึกษาของสถาบัน โดยอาจกำหนดจากเกณฑ์เป็นพิสัย(Range)เพื่อกระตุ้นให้มีการพัฒนา

4. การปรับปรุงคุณภาพ(Quality Improvement)เป็นกระบวนการที่สถานศึกษานำผลจากการรายงานการศึกษาดตนเอง และรายงานการประเมินตนเองไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในองค์ประกอบและดัชนีที่มีปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2544: 7-8)เห็นว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีแนวคิดเพื่อการส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือเป็นการประเมินภายในเพราะเป็นหน่วยงานในสายการบริหารของสถานศึกษาซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรมหาชน โดยมีแนวดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ (กรมวิชาการ, 2544 : 11 - 15) คือ

1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาจัดการศึกษามุ่งไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้

2) การตรวจสอบทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามที่มาตรฐานที่ต้องการ

3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามที่มาตรฐานการศึกษา กำหนดไว้

1.2 แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสังคมเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการในเชิงคุณภาพ โดยมีการประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานทุกระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกัน กำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยหลักการวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ(Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาข้อเท็จจริงหลักฐานเชิงประจักษ์และความ สมเหตุสมผลเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ 2544: 2)

อรรถพร จินะวัฒน์ (2545: 5) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพเริ่มต้นก่อน ในวงการอุตสาหกรรมโดยได้พิจารณาว่าทำอะไรจึงจะได้สินค้าแต่ละหน่วยมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ตามมาตรฐานที่กำหนดและตามที่ได้ประชาสัมพันธุ์ไว้กับลูกค้า การผลิตสินค้าแนวใหม่จึงอาศัย ฐานความคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach to Management) สอดคล้อง กับ วรภัทร์ ภูเจริญ(2542 : 13) ได้สรุปพัฒนาการของคุณภาพไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ไม่มีการตรวจสอบ โดยอาศัยความไว้วางใจกันในการแลกเปลี่ยนสินค้า

ขั้นที่ 2 มีการตรวจสอบ (Inspection) โดยหน่วยตรวจสอบผลิตภัณฑ์เทียบกับ ข้อกำหนด การแบ่งกลุ่มสินค้า การคัดเกรดและรายงานไปยังหน่วยผลิตเพื่อแก้ไข

ขั้นที่ 3 มีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) โดยหน่วยตรวจสอบหรือหน่วย ควบคุมคุณภาพมีจุดเน้น ในการควบคุมกระบวนการผลิตให้มีความสูญเสียน้อยที่สุด ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องมีการตรวจสอบตนเอง มีการทดสอบสินค้าการให้ข้อมูลป้อนกลับและการแก้ไข

ขั้นที่ 4 มีการประกันคุณภาพ (Quality assurance) มีหน่วยประกันคุณภาพที่ให้การฝึกอบรมและให้คำแนะนำปรึกษาให้แก่ผู้ปฏิบัติงานการประกันคุณภาพจึงมีจุดเน้นในการ ประกันกระบวนการและคุณภาพของสินค้า และมีทั้งการตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการ ตรวจสอบภายในองค์กร มีเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นสากลเช่น ISO 9000, เป็นต้น

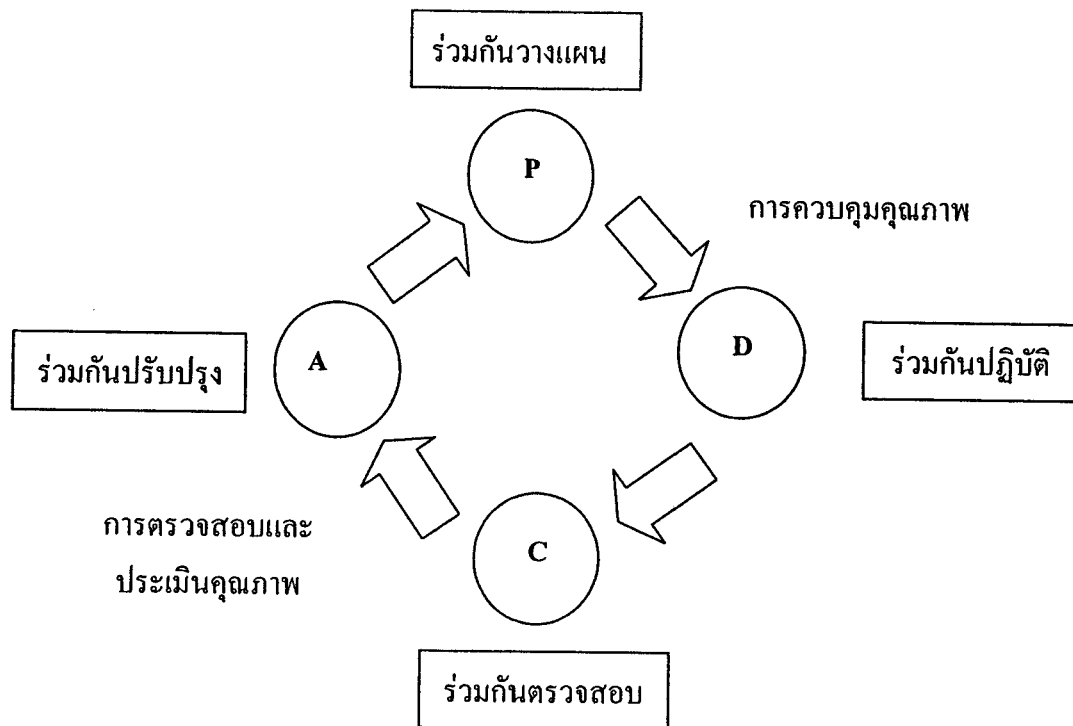
ขั้นที่ 5 มีการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) เป็นการให้ความสำคัญกับคุณภาพมากขึ้นจุดเน้น คือ การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและทุกคนในองค์กรเป็นผู้รับผิดชอบคุณภาพ

พัฒนาการของคุณภาพ 5 ขั้นตอนข้างต้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการบริหารคุณภาพของครอสบี (Crosby 1998 : 59 - 86) และซอลลิส (Sollis 1996 : 26) ที่กล่าวถึงกระบวนการบริหารคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management - TQM) ซึ่งระบบการบริหารคุณภาพนี้ จูรัน (Juran 1993 : 83 -84) เรียกว่าบริหารคุณภาพ (Quality Management System) เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายระบบประกันคุณภาพ จึงต้องมีการวางแผนมีการควบคุมการปฏิบัติและมีการปรับปรุงคุณภาพเพื่อเข้าสู่ระดับใหม่ของผลงาน แนวคิดของจูรัน(Juran 1993 : 85 - 86) ยังได้ระบุถึงความสำคัญของการวางแผน การควบคุม และการปรับปรุงว่าเป็นกระบวนการของการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการป้องกันและแก้ไขหาเพื่อประกันคุณภาพ วรูแมนและลูซซิงเกอร์ (Vroman and Luchsinger, 1994: 189) เรียกว่า PDCA Cycle For Problem Solving ซึ่งเป็นกระบวนการที่รู้จักกันในชื่อต่างๆ เช่น Deming Cycle (Sallis ,1996: 27) ได้ระบุกระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. การร่วมกันวางแผน (Planning)
2. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)
3. การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)
4. การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 :10) ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดของการประเมินคุณภาพและการบริหารแบบครบวงจร

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2543).มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมิน
คุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนบางกอกบลิ๊ก

จากภาพที่ 2.1 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ (กรมวิชาการ, 2544 : 7)

เมอร์กาทอยด์ และ มอร์แกน (Murgatroyd and Morgan อ้างถึงในกรนิวิชาการ, 2544: 7) ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างการประเมินคุณภาพและการประกันคุณภาพอย่างชัดเจนในบริบทของการศึกษา มีลักษณะ 5 ประการดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
3. มาตรฐานจะต้องประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร
5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน

(Audit and Review) การทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการด้านคุณภาพ ดังกล่าวนี้นี้สรุปได้ตามแนวคิดในการประกันคุณภาพที่ได้มีการพัฒนาและส่งเสริมเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันซึ่งมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 7)

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินภายใน โดยการประเมินตนเองขององค์กรและการประเมินภายนอกโดยองค์กรภายนอก

สรุปได้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศและในประเทศตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการควบคุม มีการทบทวนตรวจสอบและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สามารถบรรลุถึงมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดที่คาดหวังไว้ตามแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อประกันคุณภาพของผู้เรียนและการให้บริการของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เร่งรัดให้สถานศึกษานำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

1.3 ความหมายและหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 9 -10) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าเป็นกลไกที่ขับเคลื่อนให้สถานศึกษาพัฒนานำไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องบนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาการระดมความคิดเห็นขอจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สังคมมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรอย่างแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 7 - 12) ได้สร้างความเข้าใจแก่สถานศึกษาว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นงานที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติอยู่เป็นปกติ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 : 34 – 42) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหมายถึงการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาจากภายในสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาเองหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษา

ดวงใจ กฤดากร (2545 : 5) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหมายถึง กระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของบุคลากรและการแต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย วางแผนปฏิบัติงาน ดำเนินงานตามแผน ตรวจสอบและประเมินผล และนำผลมาปรับปรุงงาน ขั้นการรายงาน ประกอบด้วย การจัดทำรายงานประเมินผลตนเองหรือรายงานประจำปี ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ยงยุทธ ยะบุญธง (2548 : 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาในทุกด้าน ซึ่งกระทำโดยความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเหมาะสม และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ระบบการวางแผน ปฏิบัติ ระบบข้อมูลและประมวลผล ระบบการตรวจสอบการประเมิน ระบบการรายงานผลการประเมิน และระบบการใช้ผลการประเมิน ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะทำให้ได้ข้อมูลที่จะช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย ที่กำหนด ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ในขั้นตอน การตรวจสอบ

และทบทวนคุณภาพทางการศึกษา ตลอดจนทั้งรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

กล่าวโดยสรุปการประกันคุณภาพภายในการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันแก่ ผู้รับบริการทางการศึกษา ว่าการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.3.2 หลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 11)

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย(ตามข้อ1)ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูอาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดหลักการเพิ่มเติม (กรมวิชาการ 2544 : 14 - 16) ดังนี้

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้างคามพึงพอใจให้กับผู้บริโภครทั้งภายในและภายนอก คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือทุกระดับชั้นเรียนคุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

ระดับมหัพภาค (Macro Socio – Economic Level) หมายถึง ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศชาติในการแข่งขันทางธุรกิจการค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรก และความสมเหตุสมผล

3. คุณภาพของการออกแบบ(มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร และแผนการสอน)และกระบวนการทำงาน(การเรียน การสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา)เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4. การประกันคุณภาพการศึกษา เน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

5. ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจ (Commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุปหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการบริหารเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทุกฝ่าย ในสถานศึกษา เพื่อดำเนินงานจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยยึดประโยชน์ที่เกิดและพร้อมที่จะให้สังคมตรวจสอบเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล

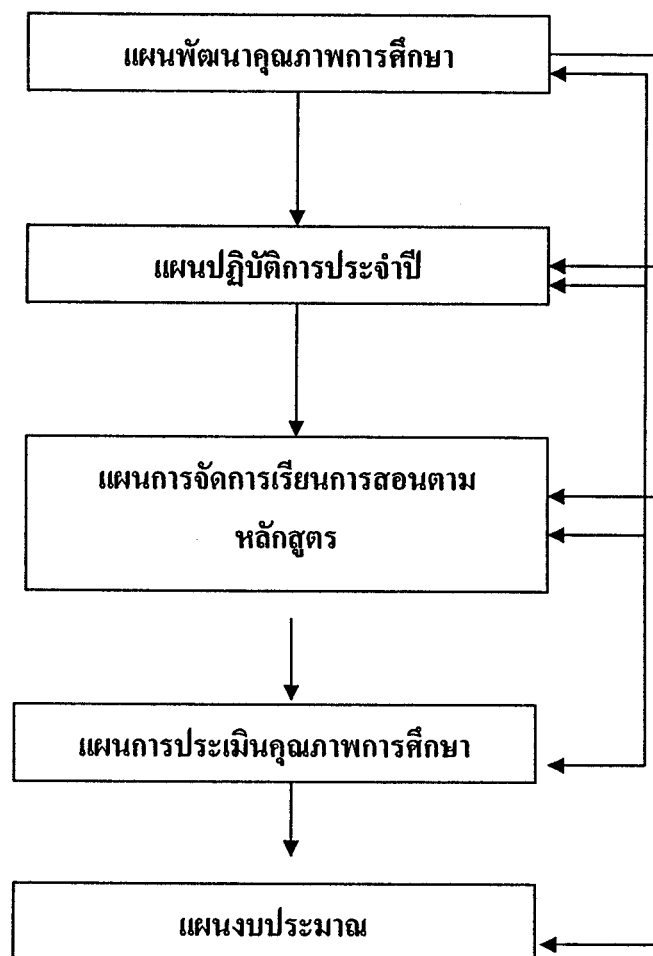
1.4 กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับพื้นฐาน

กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานี้ได้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทางของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกระบวนการ PDCA ดังนี้

สถาบันรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา (2543:17-48) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพไว้ 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงซึ่งมีรายละเอียดที่จะกล่าวถึงดังนี้

1.4.1 การวางแผน เป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทาง การดำเนินงานผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการสำหรับสถานศึกษา

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงาน ดันสังกัดเพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับ กำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งจะต้องมีความ สอดคล้องกับแผนอื่นที่โรงเรียนจะต้องจัดทำขึ้น คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของ สถานศึกษา แผนงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา ซึ่งแผนต่างๆมีความเชื่อมโยง กัน ดังภาพที่ 2.2

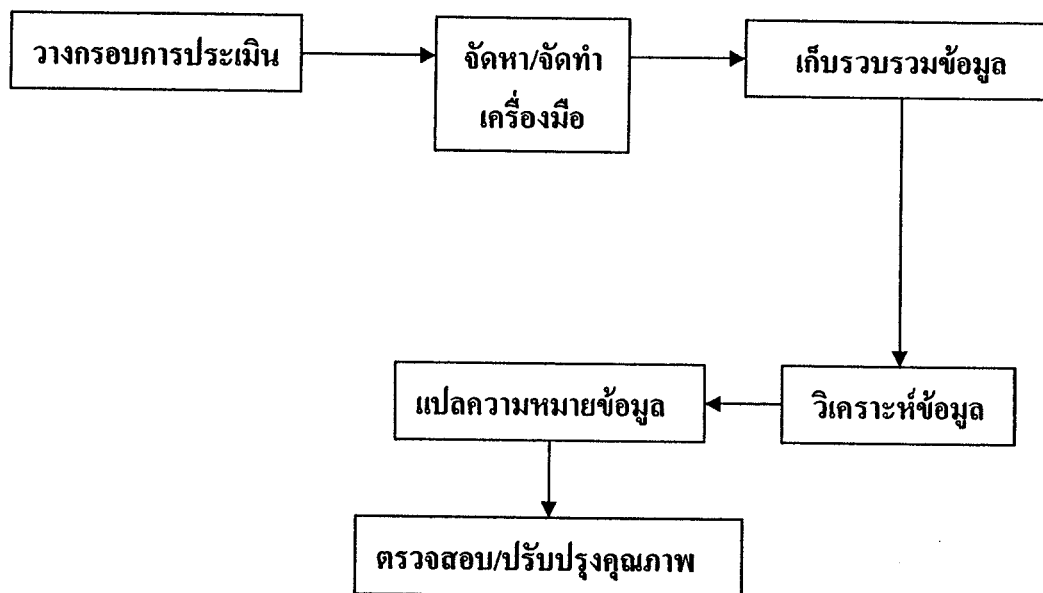

ภาพที่ 2.2 ความเชื่อมโยงของแผนต่างๆ

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) *กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

1.4.2 การปฏิบัติตามแผน เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วบุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้โดยในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข เช่น จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุน ทรัพยากร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคลรายกลุ่ม รายหมวด ฝ่ายเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผนและให้การนิเทศ

1.4.3 การตรวจสอบประเมินผล การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญซึ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใดจะต้องปรับปรุงแก้ไข ในเรื่องใดบ้าง ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ควรมีการตรวจสอบประเมินผล เป็นระยะๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา ก็จะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป ซึ่งกรอบการประเมินภายในสถานศึกษาอาจแสดงได้ดังภาพประกอบ 2.3

ภาพที่ 2.3 กรอบการประเมินผลภายในสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) *กรอบการประเมินคุณภาพภายนอก* ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สถาบันรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

1.4.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อบุคลากรแต่ละคนแต่ละฝ่ายมีการประเมินผลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบซึ่งจะต้องรวบรวมผล การประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมดแล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวดผู้บริหารเพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรและใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวถึงแนวคิดของการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของวงจรคุณภาพ P D C A ไว้ดังนี้

1. การวางแผน (P - Plan) เป็นการจัดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายแนวทางการดำเนินงานผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุงานในส่วนนี้ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน โครงการต่างๆที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

2. การปฏิบัติตามแผน (D - Do) เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงาน หากเวลาและความรับผิดชอบของแต่ละส่วนโดยผู้บริหารอาจจะต้องนิเทศ แนะนำ กำกับ ติดตาม หากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็คอยแนะนำ ช่วยเหลือให้งานทั้งปวง ได้เป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้

3. การตรวจสอบประเมินผล (C - Check) เป็นการประมาณต่อการดำเนินงานว่าเด่น ค้อย ดีไม่ดี มากน้อยแค่ไหนเพียงใด โดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้กับสิ่งที่ทำได้จริง ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงน้อยกว่าที่คาดหวังเอาไว้ก็แสดงว่า ไม่ดี ต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบสภาพการดำเนินงานจริงว่าเป็นไปแค่ไหน จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อพัฒนางานมากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

4. การปรับปรุงงาน (A - Act) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุง พัฒนางานกล่าวคือ ถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็ต้องแสวงหาวิธีดำเนินการให้เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้วในการดำเนินการต่อไปก็จะได้เปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากรและเป็นการสร้างหลักประกันว่าการดำเนินงานในองค์กรมีแต่พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีหยุดอยู่กับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้กำหนดไว้มี 3 ขั้นตอนคือ

1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินงาน ตามบทบาทหน้าที่ของการบริการเพื่อให้แน่ใจว่างานจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยผู้ตรวจสอบจะเป็นบุคคลหรือคณะบุคคลในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นเอง

3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับกระทรวง ซึ่งผลการประเมินคุณภาพ จะทำให้ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย แนวทางการพัฒนา ปรับปรุง สู่สภาพที่ดีขึ้นของสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (P D C A) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (Sallis 1996 : 27) คือ

1. การร่วมกันวางแผน (Planning)
2. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)
3. การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)
4. การร่วมกันปรับปรุง (Action)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10) มีความเห็นว่ากระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา และแนวคิดของการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจรมีความสอดคล้องกัน

กล่าวโดยสรุป การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการแล้วจึงดำเนินการตามแผน คือลงมือ ทำตามแผนในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบผลงานหาจุดเด่น จุดที่ด้อยปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และต้นสังกัดก็จะเข้ามาช่วยติดตามและการประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

กรมวิชาการ (2544 : 24) ได้เสนอแนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องกับขั้นตอน และกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การสนับสนุน และการกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด อย่างไรก็ตามการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำนักงานทดสอบของการศึกษา กรมวิชาการ(2546 : 20 -26)ได้เสนอแนะให้มีการดำเนินงานตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการศึกษาภายในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพทางการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและมีหน้าที่ กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำกับติดตาม ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาโดยวิเคราะห์ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนประจำปีรองรับ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา และผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ให้คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษา ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาภายในสถานศึกษา สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิเช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอย การปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงานและแฟ้มสะสมผลงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

ประเด็นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพทางการศึกษา

- 1) ความเหมาะสมของวิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานและผลการวิเคราะห์สภาพความจำเป็นและปัญหาของสถานศึกษา
- 2) ความสอดคล้องกันในเชิงตรรกและเชิงเหตุผลทางวิชาการ ระหว่างเป้าหมาย ตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จ ยุทธศาสตร์ และเทคนิควิธีใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
- 3) ความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้
- 4) ระดับและสภาพความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 5) กระบวนการเรียนการสอนซึ่งรวมถึง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์และวิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ องค์ความรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการ
- 6) การเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผลงานของผู้เรียน ระบบการวัดและประเมินผล และระบบการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้
- 7) การดำเนินการและสภาพความสำเร็จของโครงการพัฒนาบุคลากร
- 8) การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการประสานความสัมพันธ์ของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ในสถานศึกษา หรือบุคลากรและองค์กรในชุมชน

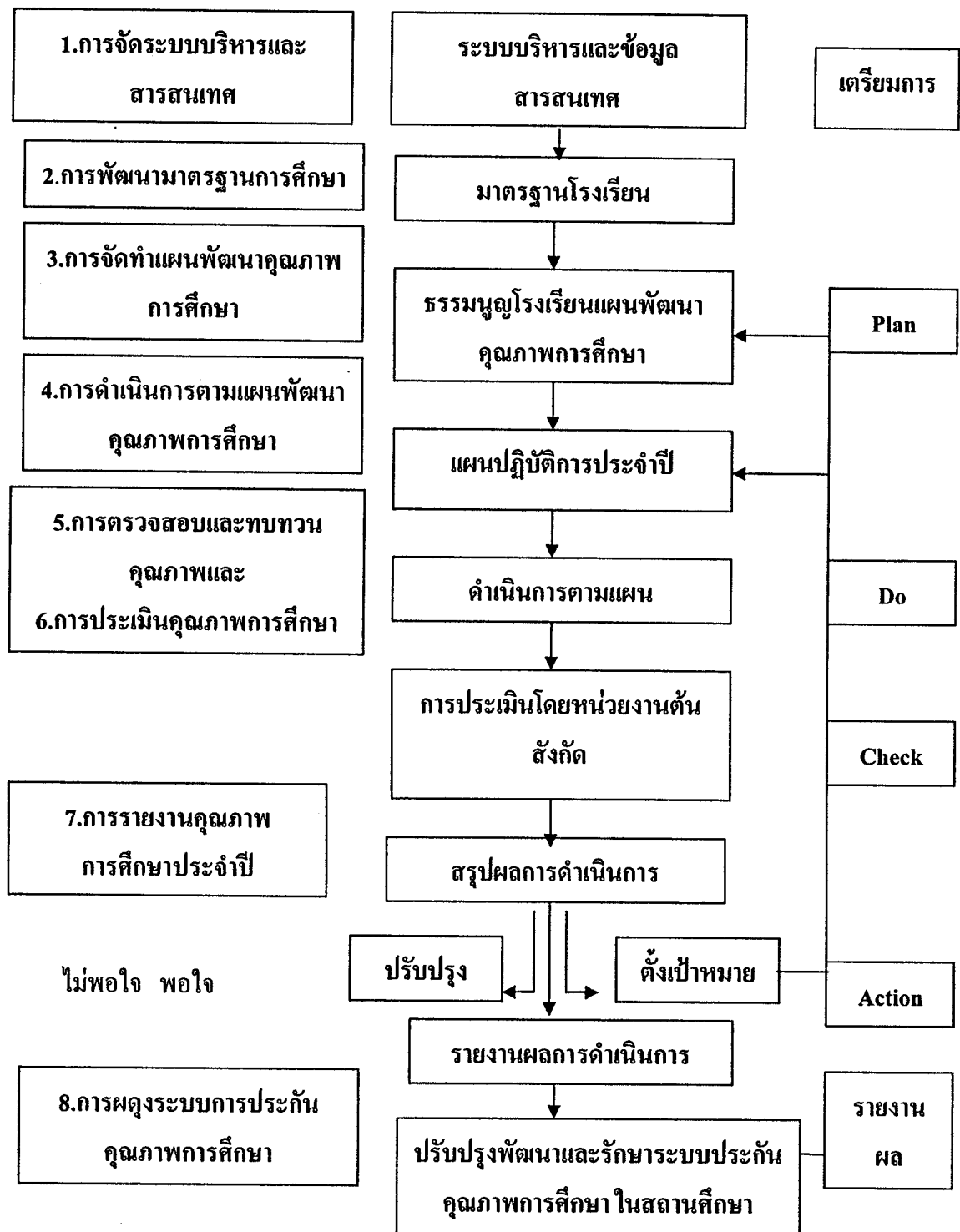
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญด้วยด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพทางการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐาน ข้อมูล และผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 6 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาภายในสถานศึกษา คือ จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกัน เป็นรายปี / รายภาค จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน จัดให้มีการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพทางการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 3 ปี และรายงานผลการให้สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดทราบทั้งนี้หลักเกณฑ์ วิธีการตรวจสอบ และทบทวนโดยอนุโลมให้หน่วยงานต้นสังกัด ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลงประสิทธิภาพของระบบคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วย การดำเนินการตามวรรคสอง ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ (2545) ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่โดยใช้วงจรคุณภาพ P D C A มาใช้ในการดำเนินการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุงและพัฒนา (Action) ดังแผนภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มา : การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ,สำนักงาน(2545) แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ . ชัยภูมิ: หน่วยงานพิเศษสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ (อัดสำเนา)

กล่าวโดยสรุปหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาท และภารกิจในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ในระดับต่างๆ ได้พยายามเร่งรัดและกำหนดหลักเกณฑ์ระบบวิธีดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องกันในระบบและขั้นตอนหลักการได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง ในประเด็นที่เป็นกระบวนการย่อยในแต่ละขั้นตอน ซึ่งขึ้นอยู่กับภารกิจและบทบาทของหน่วยงานนี้ และกระบวนการประกอบคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด มีข้อสังเกตว่ามีความสัมพันธ์กับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะและเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดระบบแนวปฏิบัติหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2) มีความเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเอง ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้นจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอันเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตาม มาตรฐานเพื่อทำให้เด็กไทยเป็นคนดีมีความสามารถและมีความสุขจะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติมีสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น เศรษฐกิจมั่นคงสามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมี ศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป

นอกจากนี้ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามภาระความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้ให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดไว้ในหมวด 6 มาตรา 47 – 51 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 : 28 – 30)

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกัน

คุณภาพภายนอกระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้นหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวคิดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือให้จัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากรคณะกรรมการของสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือ คณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

จากข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวนี้ กรมวิชาการ (2544: 3) ให้ข้อสรุปว่าสถานศึกษาจะต้องพัฒนาการจัดการศึกษาของตนและแสดงความรับผิดชอบให้ประจักษ์แก่สังคมว่า สถานศึกษามีประสิทธิภาพใน 2 ระดับหลักดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2. สถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุผลตามมาตรฐานอย่างแท้จริง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544: 6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกจะช่วยเป็นหลักประกันให้ผู้เรียน และสังคมมีความมั่นใจว่าจะได้รับการบริการจากสถานศึกษาที่ดีขึ้นสมควรจะสามารถตรวจสอบได้ว่าการจัดการศึกษาได้ให้สิ่งที่ผู้เรียนสังคมและรัฐต้องการ

สมคิด พรหมจู้ (2544 : 43) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับการประกันคุณภาพภายนอกเพื่อยืนยันผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งการวางแผนการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ทั้งยังมีการตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามมาตรฐานและจัดทำรายงานการประเมินตนเอง เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง สาธารณชนได้รับทราบ ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินต่อเนื่องมาจากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเพื่อเป็นการยืนยันผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและประเมินศักยภาพของสถานศึกษา ว่า มีคุณภาพอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด ดังนั้นการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานแก่สถานศึกษาและทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนให้ปรับตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ประกอบกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษานำไปสู่อนาคตที่ดีของประเทศไทยและเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของผู้ปกครองชุมชนและเพื่อยืนยันได้ว่าสถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาต่อไป

1.6 บทบาทและความสำคัญของผู้บริหารและครู ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

จากแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กรมสามัญศึกษา 2542 : 1-205) มีเจตนารมณ์กำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยรวม การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจะทำให้เขาเกิดความตระหนักในคุณภาพประโยชน์ของการศึกษา เกิดความร่วมมือในการจัดและเกิดผลที่ตอบสนองตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมในที่สุด ดังนั้น บทบาทการนำของผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับบทบาทของครูทั้งหมดในสถานศึกษา และบุคลากรทีมงานที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นหลักประกันถึงผลของคุณภาพการจัดการศึกษา ในสถานศึกษา

บทบาทและความสำคัญของผู้บริหารและครูในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษาทั้งในฐานะนักวางแผนและนักปฏิบัติในเวลาเดียวกันโดยจำแนกบทบาทเป็น 3 ช่วง (อรรถพร จินะวัฒน์ : 54 – 56) ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเตรียมการคณะครูภายในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1.6.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญและความจำเป็นตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

1.6.2 ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในส่วนที่เป็นบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยอาจได้รับความรู้ จากวิทยากรภายนอกสถานศึกษาหรือแหล่งความรู้ภายในสถานศึกษา

1.6.3 ร่วมมือกับผู้บริหารเตรียมวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษาได้แก่ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนรายบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และข้อมูลสารสนเทศในด้านต่างๆของสถานศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอก

ช่วงที่ 2 การดำเนินงานพัฒนาระบบและกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผู้บริหารและคณะครูผู้สอนภายในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหารของสถานศึกษา ดังนี้

1. การวางแผน ผู้บริหารต้องร่วมกับครูผู้สอนและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะยาวและในระยะสั้น เริ่มจากกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษากำหนดภารกิจของสถานศึกษา กำหนดโครงการกิจกรรมในแต่ละปี การศึกษา และเมื่อกำหนดโครงการแล้ว คณะครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ โครงการกิจกรรมใดก็ตามจะต้องเขียนโครงการ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และศักยภาพของสถานศึกษาคด้วย

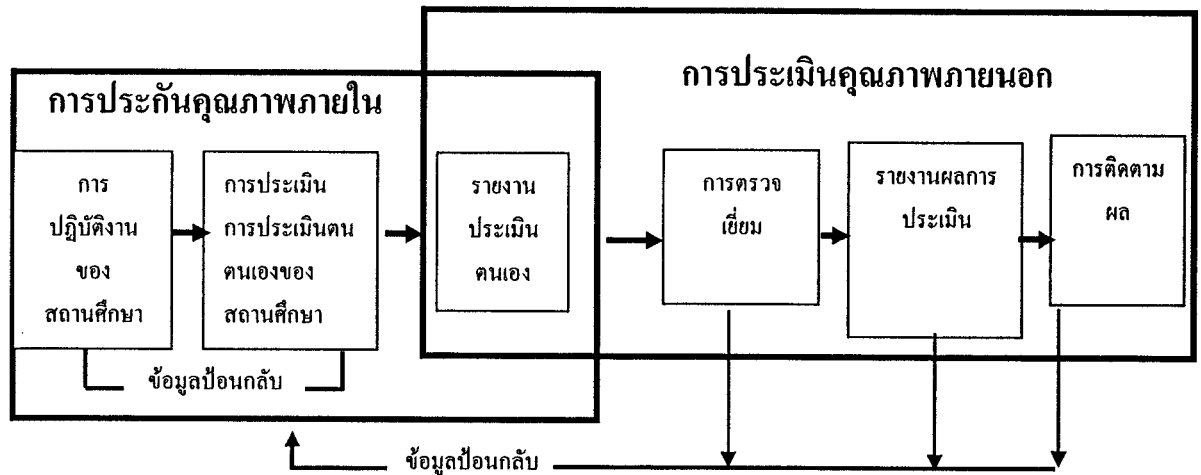
2. การปฏิบัติตามแผนผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมดำเนินการตามแผนโครงการกิจกรรมที่วางไว้โดยพยายามประสานความร่วมมือในระหว่างเพื่อนร่วมงานผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้โดยพยายามสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและกระตุ้นนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

3. การตรวจสอบและประเมินผล ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล หลังจากนั้นต้องมาร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละแผนงาน โครงการและกิจกรรม

4. การปรับปรุงและพัฒนา ภายหลังการประเมินตนเองและทราบผลการประเมินตนเองแล้ว คณะครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องในแต่ละแผนงาน โครงการ กิจกรรมต้องนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเองและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

ช่วงที่3 การประเมินคุณภาพภายนอก ผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในสถานศึกษาจะต้องร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมทั้งจัดเตรียมข้อมูลการสารสนเทศของสถานศึกษา และเมื่อ คณะผู้ประเมินภายนอกเข้ามาทำการประเมินสถานศึกษา คณะครูผู้สอนในสถานศึกษาจะต้องให้ความร่วมมือกับผู้ประเมินภายนอกเป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษาที่จะได้รับหลายแนวทางการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาจากคณะผู้ประเมินภายนอก

บทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนในการประกันคุณภาพภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนในการประกันคุณภาพภายใน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนในการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) *กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร* : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

จากแผนภาพที่ 2.5 พบว่า บทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนในการประกันคุณภาพภายใน คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ 3 ประการ คือ (1) การปฏิบัติงานปกติของผู้บริหารและครูผู้สอนอย่างมีระบบและกระบวนการ (2) การประเมินตนเอง และ (3) การรายงานผลการประเมินตนเอง ส่วนบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอนในการประกันคุณภาพภายนอกเป็นบทบาทที่ต้องเนื่องจากการประกันคุณภาพภายใน อีก 3 ประการ คือ (1) ร่วมจัดทำรายงานการศึกษาตนเองของสถานศึกษา (2) รับการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมินภายนอก และ (3) รับข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินภายนอกมาดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

1.8 มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 9) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานโรงเรียน หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงคุณภาพหรือปริมาณซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันนี้ มาตรฐานโรงเรียนยังถูกกำหนด ให้เป็นเป้าหมายหลักของระบบประกันคุณภาพทาง การศึกษาอีกด้วย มาตรฐานสามารถแสดงให้เห็นได้ทั้งเชิงปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ที่ผู้บริหารและครูผู้สอน จะต้องเป็นเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อพัฒนานักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

สมคิด พรหมจักษ์และสุพัตร์ พิบูลย์ (2544 : 55 อ้างถึงในเรื่องเดช เพ็งจันทร์ 2546 : 30) กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้การประเมินของสถานศึกษาทุกแห่งอยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน หน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาแต่ละสังกัดจึงได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาที่จะใช้เป็น เกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งมีทั้งระดับชาติและระดับหน่วยงานได้แก่ มาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาพัฒนาโดยกรมสามัญศึกษาเกณฑ์ มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาพัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 1 - 2) กล่าวว่า มาตรฐานการศึกษา (Education standard) คือ เครื่องชี้วัดคุณภาพที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นส่วน หนึ่งในการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ที่กำลังได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง และ ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า แม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ ระดับคุณภาพจะยังคงต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันอยู่เสมอ

กล่าวได้ว่ามาตรฐาน คือสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นสภาพ ปัจจัยวิธีการดำเนินงานหรือผลผลิตที่มีคุณภาพ สภาพที่พึงประสงค์อาจกล่าวถึงสภาพที่เป็นอุดมคติ แต่จะต้องเป็นเรื่องที่มีโอกาสเป็นจริงได้ โดยทั่วไปมาตรฐานอาจแบ่งได้ 2 ประเภทตามแหล่งที่มา คือ มาตรฐานสมบูรณ์ (Absolute Standard) ได้แก่ มาตรฐานที่เกิดจากทฤษฎีการวิจัยหรือหลักการ ต่าง ๆ และมาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) ที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่าง สิ่งที่ยึดกำหนด มาตรฐานต้องการกับหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง มาตรฐานประเภทหลังจะแตกต่างกันไปตามสภาพ ของชุมชนและสังคม

ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางเพื่อ ความเป็นเอกภาพ และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามีทิศทางไปสู่เป้าหมายเดียวกัน อันจะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพใกล้เคียงกัน จึงให้ใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐาน

การศึกษาพื้นฐาน และมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับสถานศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีจิตวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและนิสัยด้านศิลปะ คณิตรี และกีฬา

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (1,2)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขจิตที่ดี (7)

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและนิสัยด้านศิลปะ คณิตรี และกีฬา (8)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีจิตวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ (4)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (5)

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (6)

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (3)

มาตรฐานการจัดการเรียนการสอน

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน มี 2 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอน มี 2 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง (9)

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (10)

มาตรฐานด้านผู้บริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพเต็มศักยภาพ

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 4 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ การศึกษา(11)

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและ พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร ให้ระบุเป้าหมายในการศึกษา (12, 13)

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ(14, 15,16)

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นท มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (14)

มาตรฐานการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/ สังคมแห่งความรู้

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานที่ 2 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/ สังคมแห่งความรู้

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 2 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรของรัฐ และเอกชน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน

มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 1 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 14 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (17, 18, 19)

กล่าวได้ว่าสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้การประเมินของสถานศึกษาทุกแห่งอยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน โดยใช้เกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งมีทั้งระดับชาติและระดับหน่วยงานได้แก่ มาตรฐานการศึกษาของ ชาติ มาตรฐานการศึกษาพื้นฐาน และมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อใช้เป็นหลักใน การเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตาม

ตรวจสอบคุณภาพ ส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามีทิศทางไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

อนุ ชีรานวรรัตน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า(1) สภาพการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบ และ ทบทวนคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินคุณภาพอยู่ในระดับน้อย (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูและคณะกรรมการประกันคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่าเหตุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดกลาง แตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่

เรืองเดช เฟื่องจันทร์(2546 : บทคัดย่อ)ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิพบว่า(1) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้านคือ ด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงานด้านการดำเนินการดำเนินงานและด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินและด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาคือ ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ โดยภาพรวมทุกด้านพบว่าการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเตรียมการก่อนการดำเนินงานสถานศึกษา ขนาดใหญ่ มีการดำเนินงาน แตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนด้านการดำเนินงานและด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองไม่แตกต่างกัน

สยาม สุ่มงาม(2541 : บทคัดย่อ)ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนนาร่องสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานีโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นระยะเวลา 4 เดือน เก็บข้อมูลในสนามจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารผลการวิจัยพบว่า กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด อุทัยธานี เริ่มดำเนินการมีการศึกษา 2541 ระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี โดยขานรับนโยบาย 4 ประการ มีการดำเนินงาน โดยใช้กรอบซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 3 ขั้นตอน (1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา (2) การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน (3) การประเมินคุณภาพโรงเรียนเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานการศึกษา

วาสนา แสงงาม(2543 : บทคัดย่อ)ได้ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปัตตานีโดยใช้การวิจัยเชิงอนาคต(EFR)พบว่า จากผลการศึกษาเอกสารสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและกรมสามัญศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระจายอำนาจการดำเนินงานให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดให้สถานศึกษาการดำเนินงานให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเอกชนจะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากกรมต้นสังกัด ส่วนสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก ซึ่งยังไม่ระบุชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใด แนวโน้มรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี จะประกอบด้วยแนวทางในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังต่อไปนี้ สภาพศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยกลุ่มบุคคลที่สถานศึกษาแต่งตั้งขึ้นประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่นมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษา ของเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่นและสามารถนำมาเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน ระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อนำมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดลงสู่การปฏิบัติมี 2 รูปแบบ คือ (1) ยึดมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นหลัก (2) ยึดภาระงานของ

สถานศึกษาเป็นหลัก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการตรวจสอบคุณภาพภายในของสถานศึกษา 2 รูปแบบคือ (1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินตนเอง (2) การตรวจสอบโดยบุคลากรจากเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคเรียนละ 1 ครั้ง สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับการประเมินคุณภาพภายในปีละ 1 ครั้ง กลุ่มผู้ประเมินประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาผู้แทนจากเขตพื้นที่การศึกษาผู้แทนกรรมการสถานศึกษาและผู้แทนจากชุมชนภายในเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

นวพร จูทอง (2545 :บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ในประเด็นการเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการประกันคุณภาพ ภายใน และการจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครู จำนวน 12 คน ผู้ปกครองจำนวน 12 คน และ นักเรียนจำนวน 18 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน ผู้วิจัยใช้วิธีจัดเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in depth – interview) สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (individual – interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non – participating observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามกรอบเนื้อหาแล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์พร้อมภาพประกอบ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนัก ถึงคุณค่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน (2) การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนา การศึกษา จากนั้นนำไปดำเนินการ ขณะดำเนินการมีการติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุงต่อไป (3) การจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการ ข้อเสนอแนะในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในแต่ละขั้นตอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจน และการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรมุ่งเน้นที่การพัฒนา ผู้เรียนเป็นสำคัญ

พลินาฏ วงศ์สุวรรณ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ตามตัวแปรประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและ พัฒนาการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหาร

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 215 คน และครูที่ปฏิบัติงานในขนาดโรงเรียนละ 5 คน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 37 ข้อ แบบสอบถามปลายเปิด และ การสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย การทดสอบที (t-test) ผลการศึกษา พบว่า (1) ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (2) ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพ การศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่มี ประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมและด้านการเตรียมบุคลากร การสร้าง ความ เข้าใจ และการเตรียมเอกสาร หลักฐาน แบบรายงานผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนด้านการประสานงานกับองค์กรประเมิณภายนอกไม่แตกต่างกัน (3) ครูมีความ คิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยภาพรวมและด้านการเตรียมบุคลากร การสร้างความเข้าใจ และการประสานงานกับองค์กร ประเมิณภายนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนการเตรียมเอกสาร หลักฐาน แบบรายงานผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและ พัฒนา ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับสถานศึกษาใกล้เคียง เพราะจะได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งกันและ กันผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีและเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก ควรรายงานผลการปฏิบัติงานเป็น ระยะ ๆ ควรให้มี เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงาน โดยเฉพาะ ควรประสานงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารควรนำแนวคิดใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้โรงเรียนได้รับทราบทั่วกัน

วิรัช ชูสิน (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับ กระบวนการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด ยะลา ตามทัศนะของอาจารย์พบว่า (1) ระดับทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดยะลาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (2) ระดับ กระบวนการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดยะลาตามทัศนะของอาจารย์โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง (3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับกระบวนการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลาตามทัศนะของอาจารย์โดยภาพรวมมี ความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (4) ทักษะการบริหารทั้ง

3 ด้าน คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้าน มนุษย์สัมพันธ์และทักษะด้านเทคนิคมี ความสัมพันธ์พหุคูณกับกระบวนการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดยะลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์พหุคูณ.862 มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ร้อยละ 74.3 และมีความคลาดเคลื่อน มาตรฐานของการพยากรณ์.368 โดยสร้างสมการพยากรณ์กระบวนการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลาในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้

$$y = .480 + .394 (X1) + .138 (X2) + .314 (X3)$$

เลิศลักษณ์ สุขแก้ว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารายงานการศึกษาระบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนแกนนำ และเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต1 พบว่าด้านการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา (1) การเตรียมการของสถานศึกษา จะใช้การประชุมปฏิบัติการ โดยวิทยากรแกนนำซึ่ง เป็นบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้ในการแต่งตั้ง คณะกรรมการ โดยตรง เพื่อรับผิดชอบในการพิจารณาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสภาพศึกษาอย่างต่อเนื่อง (2) การพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาสถานศึกษาจะดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามีการตรวจสอบทบทวนประเมินและรายงานคุณภาพ ประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัดและชุมชนด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดำเนินการโดยจัดทำแผนพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีการตรวจสอบทบทวนเพื่อนำ ผลการประเมินมาใช้ได้ดำเนินการได้แก่ การจัดทำมาตรฐานสถานศึกษา (3) ผลการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จะดำเนินงานในระดับค่อนข้างสูงทั้งด้านการบริหารการ นิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบสำหรับการดำเนินงานที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำได้แก่การวางแผน พัฒนาการนำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) ด้านความพึงพอใจของผู้บริหารครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการพิจารณาระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา ในด้านการบริหารการจัดการเรียนการสอนและด้านคุณภาพนักเรียนปรากฏว่ามี ความพึงพอใจระดับปานกลางในทุกด้านและที่มีความพึงพอใจระดับมากได้แก่การพัฒนา สถานศึกษาความรักเมตตาเอื้ออาทรต่อศิษย์และการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ได้แก่งบประมาณในการดำเนินงานของตนเองของสถานศึกษาการให้ความรู้ของวิทยากรการ ตรวจสอบ/การรับรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย และการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ใ้ผู้ใ้เรียนของนักเรียนด้านปัญหาอุปสรรค

ในการดำเนินงานของสถานศึกษาและบุคลากรมีไม่เพียงพอมีภาระงานหลายด้านทำให้มีเวลาในการดำเนินงานด้านนี้ค่อนข้างน้อย

เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า (1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อค้นพบเชิงปริมาณพบว่าสถานศึกษา ทั้ง 2 กลุ่มคุณภาพส่วนใหญ่ดำเนินการครบกระบวนการ คือ มีการวางแผนการดำเนินการและการตรวจสอบประเมินและปรับปรุงคุณภาพ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ พบว่าการดำเนินการแต่ละด้านยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 1 ดำเนินการครบถ้วนกว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 5 (2) ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นทุ่มเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์การที่ดี คือมีความสัมพันธ์ที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีตัวแบบการเป็นครูที่ดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และเห็นคุณค่าของการประเมิน รวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการสอน สนใจใฝ่เรียนรู้ และเชื่อว่าการประกันคุณภาพศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนั้นโครงสร้างการประสานงานที่ดีคล่องตัวและมีบุคลากรและคณะทำงานรับผิดชอบงานประกันคุณภาพ ก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือและการที่กฎหมาย / นโยบายต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนจริงจัง (3) ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยกแข่งขันไม่ให้เกิดยรดีและไม่ไว้วางใจกัน ขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเต็มที่ ใจดีเกินไป ขาดความเด็ดขาด นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเร็ว จนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบขึ้นนำมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนั้นการที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่ บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจนก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและ นโยบายปรับลดอัตราค่าจ้าง รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

ขงยุทธ ยะบุญธง (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในระบบคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน จำนวน 178 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในระบบคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบโดยภาพรวมและรายย่อยในระดับช่วงชั้นทั้ง 3 ช่วงชั้นพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ ส่วนใหญ่ ขาดแคลนอัตรากำลังและขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประเมินคุณภาพภายในและดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

กล่าวได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนให้ปรับตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประกอบกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษานำไปสู่อนาคตที่ดีของประเทศไทยและเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของผู้ปกครองชุมชน และเพื่อยืนยันได้ว่าสถานศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาต่อไป